

Гендерна рівність в юридичній професії – чи є така проблема в Україні?

Ольга ДМИТРИЄВА,
адвокат, керуючий партнер
Dmitrieva & Partners

Насправді, ми вже забули, що таке боротьба жінок за свої права, емансипація, фемінізм. На перший погляд, ці процеси вже відійшли у минуле. Жінки не виходять на марші, не вимагають якихось прав чи при-

вілеїв. З іншого боку, ми бачимо, що не в усіх сферах життя однаково активно та успішно працюють жінки.

Вікіпедія пише: «Рівність статей, також рівноправність статей, рівність чоловіків і жінок, гендерна рівність, гендерна рівноправність, сексуальна рівність, сексуальна рівноправність, – концепція, що передбачає під собою досягнення рівності в правах між чоловіками та жінками в сімейних та інших правових відносинах». На думку деяких дослідників, рівність статей є наступним етапом соціостатевих відносин після патріархальної системи. Рівність статей, як принцип, полягає в тому, щоб вивчити та усунути всі соціальні бар'єри, що заважають людині проявитися як особистості, а також створити рівні соціальні можливості для реалізації особистості чоловіків і жінок в усіх сферах життєдіяльності, залежно від уподобань автономної особистості.

Таким чином, гендерна рівність – це не проблема, а мета, до якої прагне сучасне суспільство. Проблемаю,

яскраво вираженою в Україні, є гендерна нерівність, в тому числі в юридичній професії.

Також Вікіпедія повідомляє нам, що «гендерна нерівність – характеристика соціального устрою, згідно з якою різні соціальні групи (в даному випадку – чоловіки та жінки) володіють стійкими відмінностями та впливаючими з них нерівними можливостями в суспільстві».

Юридична професія – один з найкращих показників стану реагування суспільства на гендерні проблеми. З давніх-давен професія вважалася винятково чоловічою. Навіть у ті часи, коли жінки працювали на обмеженому полі професій, чоловіки чітко тримали оборону. Під захистом була і наша професія.

Приємно було виявити, що першою в Російській Імперії жінкою-адвокатом (помічником присяжного повіреного), першою в СРСР жінкою-доктором юридичних наук була Катерина Абрамівна Флейшиц, яка народилася 28.01.1888 р. у м. Кременчук Полтавської області.

У виборі професії та становленні як фахівця їй допомогло те, що її батько також був адвокатом.

Для чоловіків це було більшом наоці. Перша ж її спроба 5.11.1909 р. (за старим стилем) виступити в суді в ролі захисника зустріла протест прокурора, який відмовився від виступу та залишив судове засідання. Однак і в ті часи прокуратура відрізнялася винахідливістю. Хоча згідно з визначенням цього суду участь у процесі жінки-захисника була визнана можливою, проте міністр юстиції І. Г. Щегловитов звернувся з цього приводу із запитом до Сенату, який роз'яснив, що під «особами, які закінчили юридичний факультет одного з університетів і мають право бути адвокатами, малися на увазі в російському законі виключно особи чоловічої статі». При цьому в обґрунтуванні було наведено той факт, що в одному з положень судових статутів був знайдений абзац, де йшлося про те, що «присяжний повірений, виступаючи перед судом, повинен мати на лацкані

ДМИТРИЄВА ТА ПАРТНЕРИ

since 1994

- Антимонопольне та конкурентне право
- Зовнішньоекономічна діяльність
- Земельні правовідносини
- Due diligence
- Інвестиції та валютне регулювання
- Інтелектуальна власність та ІТ-право
- Корпоративне право та M&A
- Кримінальне право
- Комплаєнс
- Міжнародне право та арбітраж
- Нерухомість
- Податкове право
- Сімейне право
- Судова практика
- Трудове право
- Бухгалтерський аутсорсинг

ДОВІРА, МУДРІСТЬ, ПАРТНЕРСТВО

02098, м. Київ, вул. Дніпровська набережна, 3 | +38 (044) 553 76 60
+38 (067) 503 01 41 | office@dmp.com.ua | Skype: office_dmp

фрака значок університету, в якому він отримав диплом». Оскільки жінки за жодних обставин не могли носити фрак, відповідно, був зроблений висновок, що і виступати в суді в ролі присяжного повіреного вони також не можуть. Тому К. А. Флейшиц була виключена з адвокатури (за матеріалами <https://ru.wikipedia.org>).

Відомий почерк – чи не так?

У ті далекі часи не завжди справедливо виключали з адвокатури та шукали будь-які (навіть абсурдні) зачіпки, щоб прибрати небажаних осіб. Впевнена, що всі члени Палати адвокатів були чоловіками, які використовували словоблуддя як аргумент боротьби за свою чоловічу монополію.

Це й не дивно, тому що в ті далекі часи в Російській Імперії ще діяло прийняте у 1894 р. «Положення про види на проживання», яке було основою всієї паспортної системи Російської Імперії. Відповідно до зазначених постанов, особи, які проживали за місцем постійного проживання, не зобов'язані мати паспортів (достатньо того, що вони приписані до місця, служби або суспільства). Отримання паспорта було необхідним лише при від'їзді далі ніж на 50 верст і довше ніж на 6 місяців. Жінкам паспорт міг бути виданий лише з дозволу чоловіка або батька. Тільки з 1914 р. жінкам почали видавати паспорти без дозволу чоловіків.

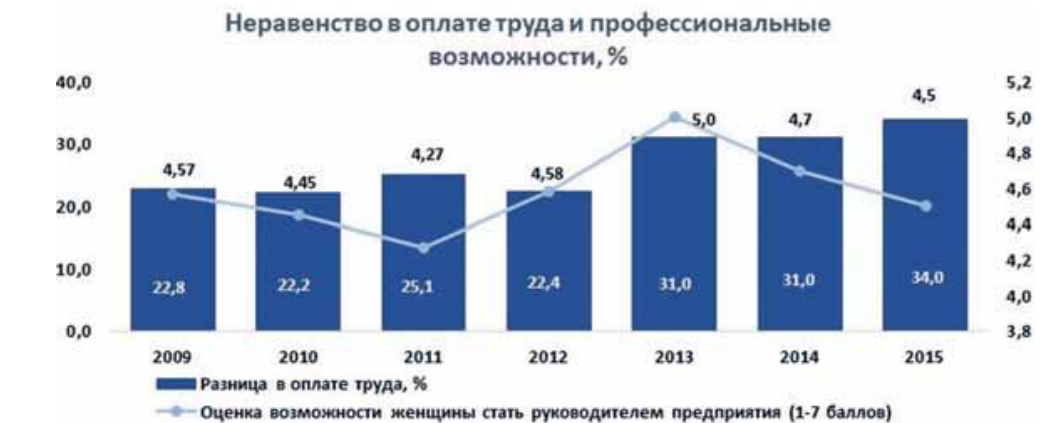
Вдумайтесь, лише трохи більше ніж 100 років тому жінка змогла вільно пересуватися. Фактично, це і є той період, протягом якого жінки влилися в юридичну професію.

А що ж зараз?

Ситуація в нашій професії мало чим відрізняється від гендерної ситуації в цілому по Україні. Згідно з результатами дослідження, опублікованим Всесвітнім Економічним Форумом, Україна знаходиться на 67 місці за індексом гендерної нерівності серед 145 країн. Індекс може змінюватися від 0 (повна нерівність жінок і чоловіків) до 1 (повна рівність у всіх вимірах), його підсумкове значення формується шляхом оцінки 4-х критеріїв: економічні можливості; народжуваність і тривалість здорового життя; рівень освіти й доступ до нього; політичні права та участь жінок у політиці. Як видно, політичні права жінок більш ущемлені, ніж у країні-лідері. При цьому в Україні спостерігається абсолютна гендерна рівність у таких сферах, як здоров'я та освіта.

Відповідно до статистики, остання тенденція – збільшення розриву в оплаті праці та зниження можливості у працевлаштуванні в ролі керівника не на користь жінок (див. Діаграму 1). Я спробувала зробити невеликий аналіз ситуації в юриспруденції.

Досить непогано виглядають показники в судовій сфері. Напевно, це викликано тим, що суддівство,

Діаграма 1.

Джерело: www.woto.ua

на мою думку, є однією з найважливіших юридичних сфер діяльності, а в нашому суспільстві, за традицією, все найважче роблять жінки. Таким чином, за інформацією, розміщеною на офіційному сайті, у Вищому господарському суді України всього 59 суддів: чоловіків – 30, жінок – 29 (майже 50%/50%). Тобто існує принцип рівності статей. Я не маю інформації щодо статистики «навантаження», але внутрішній голос мені підказує, що тут, напевно, у жінок навіть «перевага».

Трохи гірша ситуація у Верховному суді України (також за інформацією, розміщеною на офіційному сайті). З 20 суддів (Зам. Голови ВСУ не вказані): чоловіків – 12, а жінок – 8. Тобто співвідношення вже 60%/40% (чоловіків у 1,5 рази більше).

Ще гірше йдуть справи на ринку юридичних послуг. За даними дослідження «Юридична премія 2016» (газета «Юридическая практика») з 49 найкращих юристів: чоловіків – 34, жінок – 15 (тобто 69%/31%).

За результатами рейтингу «Вибір клієнта. ТОП-100 найкращих юристів України 2014/2015» (видання «Юридична Газета»), серед лідерів: чоловіків – 82, жінок – 18 (відповідно, 82%/18%).

Це не дивно, адже в основному ринок тримається на патріархальних засадах. Я знаю багато прекрасних, досвідчених жінок-юристів, але вони, як правило, практикують індивідуально або самостійно створюють компанії, оскільки в передових компаніях досить складно піднятися до рівня партнера. Я впевнена, що в європейських країнах ситуація аналогічна та близька до наших показників. Часто доводиться спілкуватися з юридичними компаніями. Зазвичай жінки виконують роль помічників або молодших юристів (часто виконуючи всю роботу за «боса», хоча слава і велика частка гонорару належатиме саме «босові»). В Україні все виглядає аналогічно.

Якщо говорити про адвокатуру, тут статистика відсутня. ЄРАУ (Єдиний реєстр адвокатів України) не дає можливості зробити аналітику за належністю до статі. На мою думку, співвідношення приблизно 50%/50%. Робота адвоката найбільш демократична з позиції режиму роботи, підпорядкування, можливості мати та захищати свою думку. Це максимально підходить для жінок, які прагнуть поєднувати кар'єру та сім'ю, при цьому домагатися успіху і не залежати від начальства.

Наскільки ці співвідношення в юридичній діяльності впливають на суспільство, жінок, дотримання принципу верховенства права? Думаю, ніяк. У нашому суспільстві жінки вже давно працюють нарівні з чоловіками. Однак їм доводиться працювати набагато більше. Дуже часто стоїть вибір: зустрітися з клієнтом або піти на концерт до дитини. Я обираю останнє. Всі грошей не заробити, а діти у нас єдині. Впевнена, що більшість моїх колег-жінок роблять саме такий вибір. Я вважаю, що цей вибір є правильним. Не завжди і не в усьому потрібно бігти попереду чоловіків. Природа нагородила нас даром давати життя. У нас є обов'язок підтримувати, виховувати, ростити, втішати, варити супчики, зашивати колготки, читати казки. Тому причини меншої кількості жінок у суспільному житті, в політиці, в юриспруденції, очевидно, лежать саме в цій площині. Хто може це поєднувати без шкоди цим двом сферам життя – той більш успішний.

Хочеться побажати всім жінкам бути коханими, успішними, не жертвувати собою і своїми принципами, але при цьому не боятися компромісів!

